

การสอนวรรณกรรมแนวนิเวศ: การเล่าเรื่องใหม่ผ่านมุมมองของสัตว์*

วศินรัฏฐ์ นวลศิริ**

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้ศึกษาการตีความของผู้เรียนที่มีต่อภาพสะท้อนของสัตว์ในเรื่องสั้น "The Great Whale's Mistake" (1974) ของ Russell Baker และการเล่าเรื่องใหม่ของผู้เรียนจากมุมมองบริบทสังคมไทย งานวิจัยใช้กรอบแนวคิดเรื่อง "posthumanism" (Buell, 2011) ที่ตั้งคำถามกับความมีอภิสิทธิ์และคุณค่าของมนุษย์ที่เหนือกว่าสิ่งมีชีวิตอื่นๆ posthumanism เสนอความคิดว่า มุมมองที่มนุษย์เป็นศูนย์กลางคือรากฐานของการใช้ประโยชน์และการทำลายสัตว์สิ่งแวดล้อม ผู้วิจัยซึ่งเป็นผู้สอนวรรณกรรมประยุกต์ใช้แนวคิดนี้ในชั้นเรียนโดยมอบหมายให้นักเรียนอ่านเรื่องสั้นของ Baker และสร้างสรรค์เรื่องขึ้นมาใหม่ งานวิจัยอิงแนวคิดหลักเรื่องภาพแทนของสัตว์ที่เสนอผ่านมุมมองของมนุษย์ (anthropomorphism) (Buell, 2005) เป็นแนวทางในการวิเคราะห์ข้อมูล แนวคิดนี้หมายถึง การใช้ความรู้สึกและลักษณะของมนุษย์เพื่ออธิบายสิ่งที่ไม่ใช่มนุษย์ บทความวิจัยศึกษาว่าผู้เรียนเล่าเรื่องสัตว์และสะท้อนความวิตกกังวลของสัตว์ท่ามกลางสภาวะแวดล้อมที่ปนเปื้อนอย่างไร บทความนี้เป็นบทความวิจัยเชิงคุณภาพ ข้อมูลที่นำมาวิเคราะห์ได้มาจากการสังเกตการณ์และการแสดงความคิดเห็นของนิสิตปริญญาตรี สาขาวิชาภาษาอังกฤษที่มีต่อเรื่องสั้นและกิจกรรมละครในค่ายภาษาอังกฤษ จัดโดยภาควิชาภาษาอังกฤษ คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร ประจำปีการศึกษา 2561 บทความวิจัย

* บทความวิจัยได้รับทุนสนับสนุนจากคณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร

** อาจารย์ประจำภาควิชาภาษาอังกฤษ คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร
ติดต่อได้ที่: wasinratnu@nu.ac.th

เสนอความคิดว่า การใช้เรื่องสั้นและการเล่าเรื่องใหม่ผ่านกิจกรรมละครทำให้ผู้เรียนได้ปรับเปลี่ยนมุมมองจากที่มนุษย์เป็นศูนย์กลางสู่สิ่งแวดล้อมเป็นศูนย์กลางโดยตระหนักถึงคุณค่าของชีวิตสัตว์ การเรียนเรื่องสั้นและการเล่าเรื่องใหม่ทำให้ผู้เรียนเข้าใจถึงภัยอันตรายที่สัตว์เผชิญจากวิกฤตสภาวะแวดล้อมและผู้เรียนเสนอแนวทางแก้ไขปัญหาโดยการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม จริยศาสตร์และการตระหนักถึงคุณค่าของสัตว์ ผู้เรียนยังได้พัฒนาแนวคิดสหวัฒนธรรมโดยเชื่อมโยงปัญหาสิ่งแวดล้อมในเรื่องสั้นเข้ากับปัญหาที่เกิดขึ้นในบริบทสังคมไทยของผู้เรียน

คำสำคัญ: การวิจารณ์นวนิเวศ; ภาพแทนของสัตว์; การเล่าเรื่องใหม่; กิจกรรมละครภาษาอังกฤษ; การสอนวรรณกรรมสิ่งแวดล้อม

Teaching Ecocriticism: Retelling Stories through the Eyes of Animals^{*}

Wasinrat Nualsiri^{**}

Abstract

This research article examines students' responses to the representation of animals in "The Great Whale's Mistake" (1974) by Russell Baker as well as the ways students retell the story from their own socio-cultural perspectives. The study employs the framework of "posthumanism" (Buell, 2011), which questions the privileging of the human species above others. Posthumanism argues that a human-centred worldview is the root cause of animal and nature exploitation. I apply this framework to my teaching approach by asking students to read and recreate Baker's story. More specifically, the study applies the concept of "anthropomorphism" (Buell, 2005) as a theoretical perspective for data analysis. Anthropomorphism is the attribution of human emotions and traits to non-human beings. The article explores how students represent and voice animal concerns in polluted environments. A qualitative approach is used to interpret observation and reflections obtained from undergraduate English major students' drama activities during an English learning camp held by the Department of English, Faculty of Humanities, Naresuan University, in

^{*} This research article is funded by the Faculty of Humanities, Naresuan University.

^{**} Lecturer, Department of English, Faculty of Humanities, Naresuan University
e-mail: wasinratnu@nu.ac.th

the academic year 2018. This article argues that students' engagement with Baker's story allows them to shift from an anthropocentric to an ecocentric viewpoint by recognising the value of animal life. Through the process of reading and retelling the story, students become aware of the threats that animals face and suggest ways to solve different problems of conservation, ethics and values. They also develop their intercultural learning skills by linking environmental issues in the story to Thai context in which they live in.

Keywords: ecocriticism; anthropomorphism; retelling stories; English drama activities; ecopedagogy

1. บทนำ

บทความนี้มีที่มาจากปัญหาสิ่งแวดล้อมที่ทวีความรุนแรง และบทบาทของวรรณกรรมที่สามารถมีส่วนช่วยพัฒนาจิตสำนึกด้านสิ่งแวดล้อมให้กับผู้เรียนซึ่งเป็นเยาวชน ผู้วิจัยซึ่งเป็นผู้สอนได้สอดแทรกหัวข้อสิ่งแวดล้อมไปในชั้นเรียนวรรณกรรมภาษาอังกฤษที่ได้รับมอบหมาย เพื่อเปิดประเด็นให้นิสิตได้เล็งเห็นถึงปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้น บทความนี้มีจุดเน้นที่กระบวนการเรียนรู้ของนิสิตถึงผลกระทบจากปัญหาสิ่งแวดล้อมที่มีต่อสัตว์และถิ่นที่อยู่ของสัตว์ชนิดต่างๆ บทความวิจัยมุ่งศึกษาการเล่าเรื่องใหม่ของผู้เรียนผ่านมุมมองที่สิ่งแวดล้อมเป็นศูนย์กลาง โดยวิเคราะห์แนวการตีความวรรณกรรมและการสร้างสรรค์งานละครของผู้เรียน ผู้วิจัยเลือกใช้เรื่องสั้นภาษาอังกฤษ "The Great Whale's Mistake" (1974) ของนักเขียนอเมริกัน Russell Baker ในชั้นเรียนวรรณกรรมร้อยแก้วภาษาอังกฤษระดับปริญญาตรี เพื่อเสนอเป็นกรณีศึกษาการเรียนวรรณกรรมในแง่มุมมองสิ่งแวดล้อม คำถามหลักของบทความวิจัยนี้คือ การเรียนวรรณกรรมภาษาอังกฤษมีกระบวนการอย่างไรในการกระตุ้นให้ผู้เรียนตระหนักถึงปัญหาสิ่งแวดล้อมพร้อมแนวทางแก้ไข

นักวิชาการชี้ให้เห็นว่า รากฐานของปัญหาสิ่งแวดล้อมเป็นปัญหาในเชิงจริยศาสตร์ที่ต้องอาศัยการปรับเปลี่ยนโลกทัศน์จากที่มนุษย์เป็นศูนย์กลางไปสู่สิ่งแวดล้อมเป็นศูนย์กลาง ดังที่ Worster (1993, p. 27) อธิบายว่า โลกทัศน์ที่มนุษย์เป็นศูนย์กลางมีส่วนในการกำหนดความสัมพันธ์ของมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม โดยสร้างความชอบธรรมให้กับมนุษย์ในการใช้ประโยชน์จากธรรมชาติ Worster ชี้ให้เห็นความจำเป็นของจริยศาสตร์สิ่งแวดล้อมที่เน้นการตระหนักถึงคุณค่าของทุกสิ่งมีชีวิตอย่างเท่าเทียม Kerridge (2006, p. 537) ขยายความแนวคิดที่ว่าด้วยมนุษย์เป็นศูนย์กลาง (anthropocentrism) ว่าหมายถึง มุมมองและกิจกรรมที่ให้ความสำคัญกับความสนใจและผลประโยชน์ที่เกิดกับมนุษย์เป็นที่ตั้ง ธรรมชาติคือทรัพยากรที่เอื้อต่อการดำรงชีวิตของมนุษย์ แนวคิดนี้ตรงข้ามกับแนวคิดที่สิ่งแวดล้อมเป็นศูนย์กลาง (ecocentrism) ซึ่งหมายถึง ความพยายามในการให้ความสำคัญกับสิ่งต่างๆ ในระบบนิเวศว่ามีคุณค่าเท่าเทียมและความสนใจของมนุษย์ไม่ได้เป็นตัวกำหนดความเป็น

ไปของสรรพสิ่งในระบบนิเวศ แนวคิดที่มนุษย์เป็นศูนย์กลางและสิ่งแวดล้อมเป็นศูนย์กลางเป็นพื้นฐานของบทความวิจัยชิ้นนี้ บทความมีวัตถุประสงค์เพื่อเสนอให้เห็นความเป็นไปได้ของกระบวนการเรียนรู้ที่จะก่อให้เกิดการปรับเปลี่ยนโลกทัศน์จากที่มนุษย์เป็นศูนย์กลางไปสู่สิ่งแวดล้อมเป็นศูนย์กลาง

อย่างไรก็ดี ผู้วิจัยต้องการเสนอว่า การที่ปัญหาสิ่งแวดล้อมเป็นปัญหาในเชิงจริยศาสตร์ ก็ไม่จำเป็นที่การเรียนรู้จะต้องมุ่งเน้นที่การส่งสอนอบรมให้ผู้เรียนพัฒนาข้อคุณธรรมจริยธรรมแบบท่องจำ หากแต่ควรเป็นการเรียนรู้ที่ผู้เรียนมีอิสระในการพัฒนาข้อคิดเชิงจริยศาสตร์ได้ด้วยตนเอง ดังเช่นที่ Buell et al. (2011, p. 431) ที่ให้เห็นสาระสำคัญของแนวคิดหลังมนุษยนิยม (posthumanism) ว่าเป็นความพยายามในการตั้งคำถามกับระบบวิธีคิดและโลกทัศน์ที่ให้อภิสิทธิ์กับมนุษย์เหนือกว่าสิ่งมีชีวิตต่างๆ แนวคิดหลังมนุษยนิยมนำไปสู่การเผยให้เห็นถึงการเบียดเบียนโลกธรรมชาติและความเพิกเฉยของมนุษย์ต่อผลกระทบที่มีต่อสิ่งแวดล้อม กล่าวอีกนัยหนึ่ง แนวคิดหลังมนุษยนิยมเป็นการศึกษาที่มุ่งลดทอนความสำคัญของลัทธิอรรถประโยชน์ที่เอื้อต่อการดำรงชีวิตของมนุษย์โดยไม่คำนึงถึงสิ่งมีชีวิตต่างๆ แนวคิดนี้มีจุดมุ่งหมายอยู่ที่ความตระหนักถึงคุณค่าของทุกสรรพชีวิตอย่างเท่าเทียมและลดการทำลายสิ่งแวดล้อม ผู้วิจัยขอเปิดประเด็นการศึกษาว่าด้วยแนวคิดของนักวิชาการที่ได้ยกมาข้างต้น เป็นแนวคิดพื้นฐานเพื่อศึกษาวิเคราะห์กระบวนการเรียนรู้ที่มุ่งเน้นการปรับเปลี่ยนโลกทัศน์ของผู้เรียนที่มีต่อสิ่งแวดล้อม

นอกจากนี้ ประสพการณ์ด้านการสอนวรรณกรรมของผู้วิจัยทำให้ทราบว่า การเรียนการสอนมักได้รับข้อวิพากษ์ถึงแนวทางที่มุ่งเน้นแต่การอ่านและการวิเคราะห์ในชั้นเรียน แต่ไม่มีการนำแนวคิดไปสู่การปฏิบัติอย่างเพียงพอ บทความนี้จึงศึกษาการใช้วรรณกรรมที่ควบคู่ไปกับการจัดกิจกรรมละครในโครงการบริการวิชาการค่ายภาษาอังกฤษที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ศึกษาผลกระทบจากปัญหาสิ่งแวดล้อมในชุมชนท้องถิ่นที่อยู่ของสัตว์ชนิดต่างๆ เพื่อให้ผู้เรียนได้หันกลับมาพิจารณาถึงวิถีชีวิตของตนเองว่าส่งผลกระทบต่อสัตว์และสิ่งแวดล้อมในชุมชนหรือไม่ มากน้อยขนาดไหน และมีแนวทางใดที่จะลดการสร้างผลเสียต่อสิ่งแวดล้อม ผู้วิจัยมีความเชื่อว่า การเรียนรู้วรรณกรรมภาษาอังกฤษที่ควบคู่ไปกับการตระหนักถึงสิ่งมีชีวิต

ต่าง ๆ รวมทั้งแนวทางปฏิบัติเพื่อลดปัญหาสิ่งแวดล้อม นอกจากจะช่วยให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ภาษาอังกฤษแล้ว ยังช่วยพัฒนารากฐานความคิดที่สำคัญให้ผู้เรียนเพื่อนำไปสู่การแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อมได้ในระยะยาว

บทความวิจัยมีแนวคิดหลักที่ต้องการนำเสนอคือ การเล่าเรื่องใหม่โดยใช้จินตนาการประกอบกับข้อเท็จจริงผ่านมุมมองของสัตว์ภายใต้สภาวะแวดล้อมที่เป็นภัยคุกคาม สามารถช่วยกระตุ้นให้ผู้เรียนได้ตั้งคำถามกับโลกทัศน์ที่มนุษย์เป็นศูนย์กลาง และตระหนักถึงความยากลำบากของสัตว์สิ่งมีชีวิตในการดำรงอยู่ เพื่อนำไปสู่การปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตของผู้เรียนให้เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมในอนาคต ในส่วนถัดไปของบทความ ผู้วิจัยสำรวจแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับภาพแทนของสัตว์ เพื่อศึกษามุมมองของนักเขียนและนักวิจารณ์ที่ได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับสัตว์ไว้ จากนั้นจึงทบทวนลักษณะของบทเรียนและกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับสัตว์ในชั้นเรียน ในส่วนถัดไปเสนอการเก็บข้อมูลวิจัยจากกิจกรรมละครภาษาอังกฤษ ตามด้วยการวิเคราะห์กระบวนการเรียนรู้เพื่อปรับเปลี่ยนมุมมองและส่วนสรุปตามลำดับ

2. ภาพแทนของสัตว์

บทความนี้ใช้กรอบแนวคิดหลักของการวิจารณ์แนวนิเวศเรื่อง ภาพแทนของสัตว์ที่เสนอผ่านมุมมองของมนุษย์ หรือ anthropomorphism เพื่อศึกษาลักษณะการตีความวรรณกรรมและการเล่าเรื่องใหม่ของนิสิตผ่านมุมมองของสัตว์ Buell (2005, p. 134) อธิบายความหมาย anthropomorphism ว่าเป็น การใช้ความรู้สึกหรือคุณลักษณะของมนุษย์เพื่ออธิบายสิ่งที่ไม่ใช่มนุษย์หรือปรากฏการณ์ในธรรมชาติ Matthewman (2011, p. 64) ซึ่งให้เห็นคุณลักษณะที่ย้อนแย้งกันของแนวคิดนี้ว่า มนุษย์เสนอภาพแทนของสัตว์ในขณะที่ก็ไม่ทราบแน่ชัดว่าสัตว์คิดหรือรู้สึกอย่างไรกันแน่ ดังนั้น ภาพแทนของสัตว์จึงมีความซับซ้อนและหลากหลาย เช่น นักชีววิทยาศึกษาและเสนอภาพสัตว์จากการเฝ้าสังเกตการณ์พฤติกรรมและถิ่นที่อยู่ที่สมจริง แต่ก็ปฏิเสธไม่ได้ว่าต้องอาศัยการตีความพฤติกรรมของสัตว์ การเสนอภาพสัตว์โดยปราศจากความรู้สึกและจินตนาการกลับสร้างระยะห่างระหว่างมนุษย์กับสัตว์ เป็นต้น

จากคำอธิบายของ Buell และ Matthewman ทำให้ทราบว่า ภาพแทนของสัตว์ประกอบไปด้วยมิติที่สลับซับซ้อนขึ้นอยู่กับการตีความของมนุษย์ไม่มากนักน้อย

ภาพแทนของสัตว์สะท้อนคุณลักษณะของสัตว์ในรูปแบบที่แตกต่างกันออกไป Matthewman (2011, p. 64-65) เสนอการจัดจำแนกภาพแทนของสัตว์ประกอบไปด้วย 7 ประเภท ดังต่อไปนี้ 1) theriomorphic representation คือ ภาพแทนของมนุษย์ที่มีคุณลักษณะแบบสัตว์ เช่น ตัวละครครึ่งมนุษย์ครึ่งสัตว์ใน *The Island of Dr. Moreau* (1896) ของ H. G. Wells 2) theriomorphic fantasy คือ ภาพแทนของสัตว์ที่พูดได้ สัตว์มีพฤติกรรมแบบมนุษย์ และอาศัยอยู่ในสังคมเช่นเดียวกับมนุษย์ เช่น ม้าใน *Gulliver's Travels* (1726) ของ Jonathan Swift 3) anthropomorphic fantasy คือ ภาพแทนของสัตว์ที่มีความสัมพันธ์กับแบบมนุษย์ อาศัยอยู่ในถิ่นที่อยู่ตามธรรมชาติของสัตว์ สัตว์อาจพูดกับมนุษย์ได้หรือไม่ได้ เช่น สัตว์ในนิทานอีสป และใน *Animal Farm* (1945) ของ George Orwell 4) metamorphic fantasy คือ ภาพแทนของมนุษย์ที่กลายร่างเป็นสัตว์ หรือสัตว์กลายร่างเป็นมนุษย์ และคงลักษณะทางธรรมชาติไว้ เช่น ลาใน *A Midsummer Night's Dream* (1595) ของ William Shakespeare 5) naturalistic recreation คือ ภาพแทนของสัตว์ที่อยู่ท่ามกลางสภาวะแวดล้อมที่สมจริง สัตว์เสนอความวิตกกังวลจากมุมมองของตนเอง เช่น สัตว์น้ำใน *The Iron Woman* (1993) ของ Ted Hughes 6) naturalistic description คือ ภาพแทนของสัตว์ในโลกแห่งความเป็นจริง สัตว์พูดไม่ได้ เช่น สัตว์ในสารคดี 7) scientific/ objective description คือ ภาพแทนของสัตว์ที่มาจากการสังเกตการณ์ ผู้บรรยายไม่ได้ใส่อารมณ์ ความรู้สึกให้กับสัตว์ และสัตว์ไม่มีพฤติกรรมเหมือนมนุษย์ เช่น สัตว์ในหนังสือเรียนชีววิทยา จากการทบทวนประเภทภาพแทนของสัตว์ จะเห็นได้ว่าสัตว์ที่พบในวรรณกรรมและในหนังสือเรียนมีความหลากหลาย สัตว์ชนิดต่าง ๆ น่าจะเป็นที่คุ้นเคยกับผู้อ่านพอสมควร

แต่เพื่อให้ตรงกับวัตถุประสงค์ของงานวิจัยซึ่งเป็นที่มาของบทความนี้คือ เพื่อพัฒนาจิตสำนึกด้านสิ่งแวดล้อมให้กับผู้เรียน ผู้วิจัยจึงเลือกใช้ประเภทที่ 5 คือ naturalistic recreation ตามที่ Matthewman (2011, p. 64) ได้เสนอไว้ว่าคือ ภาพแทนของสัตว์ที่สะท้อนความวิตกกังวลของตัวสัตว์ท่ามกลางสภาวะการณ์มลพิษใน

ปัจจุบัน ดังเช่นที่ใน *The Iron Woman* (1993) ของ Ted Hughes เสนอภาพสัตว์น้ำปนเป็นอนสารพิษ แนวคิด *naturalistic recreation* เน้นการเสนอภาพสัตว์ในสภาวะแวดล้อมที่สมจริง เป็นการนำเสนอฉาก เวลาและสถานที่ในเหตุการณ์ร่วมสมัยที่กำลังเป็นภัยคุกคามต่อสัตว์ การเล่าเรื่องผ่านมุมมองและความรู้สึกนึกคิดของสัตว์ชนิดต่างๆ มีลักษณะเป็นกระบอกเสียงให้กับสัตว์ ผู้วิจัยนำแนวคิดเรื่องภาพแทนของสัตว์ที่เสนอมาในส่วนนี้ของบทความ โดยเฉพาะ *naturalistic recreation* เป็นแนวทางในการศึกษาการตีความวรรณกรรมและการเล่าเรื่องใหม่ของนิสิตโดยเสนอผ่านมุมมองของสัตว์ที่ได้รับผลกระทบจากปัญหาสิ่งแวดล้อมต่อนั่นที่อยู่ของสัตว์และความเสี่ยงต่อการสูญพันธุ์จากกิจกรรมต่างๆ ของมนุษย์

ประเด็นหลักของการวิจารณ์แนวนีเวศคือ การวิพากษ์ภาพแทนของสัตว์ในแนวคิดกระแสหลัก ในวรรณกรรมและในสื่อ โดยเผยให้เห็นอิทธิพลของการเสนอภาพสัตว์ที่มีต่อคุณค่า ทศนคติและความเชื่อที่มีต่อสัตว์ เช่น Matthewman (2011, p. 62) ซึ่งให้เห็นอิทธิพลจากแนวคิดของ Descartes นักปรัชญาชาวฝรั่งเศสในศตวรรษที่ 17 ผู้เสนอมุมมองว่าสัตว์คือเครื่องจักรกลขับเคลื่อนด้วยสัญชาตญาณ แนวคิดนี้เป็นพื้นฐานในการให้คุณค่ากับมนุษย์ที่สูงส่งกว่าสัตว์ และสร้างความชอบธรรมในการรับประทานเนื้อสัตว์ Buell et al. (2011, pp. 430-431) อธิบายความย้อนแย้งของความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสัตว์ไว้ว่า มนุษย์มีความใกล้ชิดกับสัตว์ตามทฤษฎีวิวัฒนาการของสิ่งมีชีวิต แต่กลับนำเสนอภาพสัตว์ด้วยคุณลักษณะที่ต่างกันออกไปอย่างสิ้นเชิง ภาพแทนของสัตว์มีลักษณะทางสายพันธุ์ที่แสดงถึงความเป็นอื่น สัตว์ป่ามีความน่ากลัวต่างจากสัตว์เลี้ยงที่เชื่อง แต่ทว่ามนุษย์ก็อยู่ในสถานะที่สูงกว่าทั้งสัตว์ป่าและสัตว์เลี้ยง Buell et al. (2011, p. 431) ยังชี้ให้เห็นว่า ภาพแทนของสัตว์มักสะท้อนความสัมพันธ์แบบคู่ตรงข้ามที่ไม่เท่าเทียมระหว่างมนุษย์กับสัตว์ ซึ่งมีลักษณะเดียวกันกับความสัมพันธ์เชิงอำนาจระหว่างชาย/หญิง ชาวยุโรปยุคล่าอาณานิคม/ชนพื้นเมือง คนผิวขาว/ผิวสี โดยกลุ่มหลังมีคุณลักษณะที่ด้อยกว่ากลุ่มแรกและเชื่อมโยงกับสัตว์

ภาพแทนของสัตว์ในวรรณกรรมและในสื่อมักเสนอจากมุมมองที่มนุษย์เป็นศูนย์กลาง นั่นคือ สัตว์เป็นแหล่งให้ความบันเทิง เป็นเพื่อนกับมนุษย์ในการใช้

แรงงาน เป็นยารักษาโรค และเป็นแหล่งอาหาร เป็นต้น (Matthewman, 2011, p. 63) Garrard (2012, pp. 153-154) วิพากษ์การนำเสนอสัตว์ในภาพยนตร์และสารคดีที่ส่งอิทธิพลต่อความรู้สึกและทัศนคติของผู้ชมที่มีต่อสัตว์ชนิดต่างๆ เช่น ฉลามในภาพยนตร์ฮอลลีวูด *Jaws* ซึ่งเป็นที่นิยมในทศวรรษที่ 80 สร้างความรู้สึกหวาดกลัวสัตว์ทะเล ภาพยนตร์เสนอประสิทธิภาพของเทคโนโลยีในการปราบฉลาม และความสำเร็จในการเอาชนะโลกใต้มหาสมุทร Welling and Kapel (2012, p. 111) วิเคราะห์การเสนอสัตว์ป่าในสารคดี *Grizzly Man* (2005) ว่าหลายฉากที่แสดงการเผชิญหน้ากันระหว่างคนกับหมี แสดงให้เห็นคุณลักษณะของหมีว่าเป็นฆาตกรที่น่ากลัว Welling and Kapel ชี้ให้เห็นว่า โดยทั่วไปเรามักเข้าใจว่าสารคดีเสนอภาพสัตว์แบบสมจริง แต่การเสนอว่าสัตว์เป็นฆาตกรก็อาจจะไม่เป็นธรรมต่อสัตว์นัก ผู้วิจัยยกตัวอย่างการวิเคราะห์ในส่วนนี้เพื่อเสนอให้เห็นอิทธิพลจากภาพแทนของสัตว์ที่มีผลต่อการรับรู้ การให้คุณค่า และทัศนคติที่มีต่อสัตว์ ความเข้าใจต่อสัตว์ในรูปแบบต่างๆ เป็นตัวกำหนดความสัมพันธ์และการปฏิบัติของมนุษย์ต่อสัตว์ การทบทวนแนวคิดในส่วนนี้เป็นแนวทางสำหรับผู้วิจัยในการวิเคราะห์วรรณกรรมสิ่งแวดล้อมในชั้นเรียน และวิเคราะห์การเล่าเรื่องใหม่ของนักเรียนที่ปรับจากมุมมองที่มนุษย์เป็นศูนย์กลางไปสู่สิ่งแวดล้อมเป็นศูนย์กลาง

3. บทเรียนเกี่ยวกับสัตว์

ในขณะที่กรอบแนวคิดที่ผู้วิจัยทบทวนก่อนหน้าเสนอการวิจารณ์แนวนิเวศส่วนนี้แสดงความสำคัญและตัวอย่างบทเรียนที่เกี่ยวข้องกับสัตว์ในชั้นเรียน Welling and Kapel (2012, p. 105) อธิบายแนวคิดเรื่อง *posthumanities* ว่าเป็นการศึกษาแนวสหสาขาวิชาด้านมนุษยศาสตร์ที่ผนวกเอาหัวข้อสัตว์และสิ่งแวดล้อมเข้าไว้ด้วย บทเรียนและกิจกรรมที่สร้างความตระหนักถึงผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมต่อสัตว์และถิ่นที่อยู่ของสัตว์มีความจำเป็น เนื่องจากสภาวะการณัปัญหาสิ่งแวดล้อมที่วิกฤต Welling and Kapel (2012, p.107) ศึกษาการใช้วรรณกรรมที่เสนอเรื่องสัตว์ในชั้นเรียน เช่น *The Old Man and the Sea* (1952) ของ Ernest Hemingway และ *Wild*

Echoes (1990) ของ Charles Bergman เป็นต้น โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ผู้เรียนตั้งคำถามกับความสัมพันธ์ที่เป็นลำดับชั้นของมนุษย์กับสัตว์ แนวการสอนมุ่งให้ผู้เรียนวิเคราะห์กระบวนการประกอบสร้างคุณลักษณะของสัตว์ เพื่อให้ผู้เรียนตระหนักว่าการรับรู้เกี่ยวกับสัตว์เป็นสิ่งที่ถูกกำหนดขึ้นมากกว่าจะเป็นความจริงตามธรรมชาติ

การใช้วรรณกรรมในชั้นเรียนของ Welling and Kapel (2012, p. 106) มีการนำเสนอประสบการณ์ของผู้เรียนเข้ามาศึกษาด้วย ภายหลังจากการวิเคราะห์วรรณกรรม ผู้เรียนได้ศึกษาธรรมชาติของสัตว์ด้วยตนเองและมีบทเรียนให้ตีความความคิดของสัตว์ ตัวอย่างหัวข้อที่ผู้เรียนได้รับมอบหมายให้ทดลองโดยมีการจดบันทึกเพื่อวิเคราะห์ เช่น การทดลองรับประทานมังสวิรัต การไปชมประกวดสุนัข การไปปีนเขา และการไปสวนสัตว์ เป็นต้น Welling and Kapel (2012) พบว่าประสบการณ์ที่ผู้เรียนบันทึกน่าสนใจ โดยเฉพาะในแง่ที่ผู้เรียนแสดงให้เห็นว่าสัตว์มีพฤติกรรมที่จ้องมองมนุษย์และใช้ความคิด ผู้เรียนมีการพัฒนาการคิดเชิงวิเคราะห์ถึงความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสัตว์ โดยแสดงให้เห็นว่าความสัมพันธ์แตกต่างออกไปขึ้นอยู่กับวัฒนธรรมและพื้นที่เฉพาะ อย่างไรก็ดี Welling and Kapel (2012, p. 113) สรุปให้เห็นความท้าทายของการศึกษานี้ว่าคือ ประเด็นการวัดและการประเมินผลด้านการเปลี่ยนแปลงทางความคิดของผู้เรียนที่มีต่อสัตว์ทำให้เกิดความแม่นยำได้ยาก อีกทั้ง ผลลัพธ์ที่ผู้เรียนได้จากการเรียนรู้จะก่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้นต่อสัตว์ได้จริงหรือไม่ อย่างไร เป็นต้น

นักวิชาการเน้นย้ำให้เห็นว่าบทเรียนเกี่ยวกับสัตว์มีความสำคัญ เนื่องจากมีส่วนสร้างการรับรู้ของเยาวชนที่มีต่อสัตว์ Matthewman (2011, p. 63) อธิบายว่าเรื่องเกี่ยวกับสัตว์เป็นหัวข้อที่เยาวชนคุ้นเคย เช่น สัตว์ในภาพยนตร์การ์ตูน Disney และในเทพนิยายเสนอภาพสัตว์ที่มีกสร้างความสุขสนุกสนาน แต่ทว่าเสนอจากมุมมองที่มนุษย์เป็นศูนย์กลางซึ่งส่งผลต่อการรับรู้เรื่องสัตว์แบบเหมารวมและทัศนคติของเยาวชนที่มีต่อสัตว์ บทเรียนเรื่องสัตว์ที่หลากหลายจึงมีความจำเป็นเพื่อให้เยาวชนได้พิจารณามุมมองต่อสัตว์อย่างไม่ตายตัวและลดอคติจากภาพเหมารวม Matthewman (2011, p. 25) ยังเสนอแนะให้เห็นคุณค่าและประโยชน์จากการใช้วรรณกรรมใน

ชั้นเรียน เช่น ข้อคิดจากนวนิยาย *To Kill a Mockingbird* (1960) ของ Harper Lee แสดงการเปรียบเทียบตัวละครผู้บริสุทธิ์กับนก การเปรียบเทียบคนที่ถูกกระทำกับสัตว์ที่ไม่มีอันตราย สร้างความรู้สึกสงสารและเห็นอกเห็นใจทั้งต่อคนและสัตว์ที่ตกเป็นเหยื่อความโหดร้ายของมนุษย์ ตัวอย่างกิจกรรมหัวข้อสัตว์ Matthewman (2011, p. 65) ให้นักเรียนมัธยมเล่านิทานชีวิตสัตว์ให้นักเรียนประถมฟัง โดยให้ผู้ฟังวาดภาพสัตว์ตามเรื่องเล่า กิจกรรมนี้เน้นให้เยาวชนฝึกทักษะการเล่าเรื่องให้เกิดความรักสัตว์และความสนุกสนาน

แนวทางของบทเรียนและรูปแบบกิจกรรมเกี่ยวกับสัตว์ข้างต้นเป็นประโยชน์กับโครงการวิจัย ในด้านความสำคัญของวรรณกรรมและกิจกรรมหัวข้อสัตว์ ผู้วิจัยปรับใช้การศึกษาของ Welling and Kapel (2012) ด้านการวิเคราะห์วรรณกรรมที่แสดงให้เห็นคุณลักษณะของสัตว์จากมุมมองที่ผู้เรียนอาจไม่คุ้นเคย นั่นคือจากมุมมองสิ่งแวดล้อมเป็นศูนย์กลาง อีกทั้งยังอิงแนวการผสมผสานการวิเคราะห์วรรณกรรมกับการค้นคว้าเพิ่มเติมจากประสบการณ์ของผู้เรียนนอกห้องเรียน ในส่วนของบทเรียนและกิจกรรมที่ Matthewman (2011) แนะนำ ผู้วิจัยมีการปรับใช้ให้เหมาะสมกับระดับและกลุ่มผู้เรียนที่สอนโดยนำไปใช้ในการมอบหมายกิจกรรมละครของนิสิตระดับปริญญาตรีในค่ายภาษาอังกฤษ ผู้วิจัยให้นิสิตออกแบบการมีส่วนร่วมของนักเรียนประถมซึ่งเป็นกลุ่มผู้ชมด้วยตนเอง และมีการศึกษากระบวนการเรียนรู้ที่นิสิตพยายามปรับเปลี่ยนมุมมองจากที่มนุษย์เป็นศูนย์กลางไปสู่สิ่งแวดล้อมเป็นศูนย์กลาง การเรียนการสอนวรรณกรรมร่วมกับการทำกิจกรรมมีเป้าหมายเพื่อให้ผู้เรียนได้ใช้จินตนาการเปิดพื้นที่ให้กับสิ่งมีชีวิตอื่นๆ ได้เล่าเรื่องของตน

นอกจากนี้ เนื่องจากเรื่องสัตว์ที่ผู้วิจัยใช้สอนเป็นภาษาอังกฤษ งานวิจัยจึงมีการประยุกต์ใช้แนวคิดด้านการเรียนรู้สหวัฒนธรรมเพื่อเป็นแนวทางในการวิเคราะห์การเรียนรู้อารมณ์วรรณกรรมต่างประเทศของนิสิต Kramsch (2011, p. 354) อธิบายความหมายของ มิติสหวัฒนธรรม (intercultural dimensions) ในการเรียนการสอนวรรณกรรมต่างประเทศไว้ว่าหมายถึง การผสมผสานในเชิงคุณค่าและความหมายของวัฒนธรรมที่ปรากฏในวรรณกรรมกับสังคมวัฒนธรรมของผู้เรียน กระบวนการเรียนรู้สหวัฒนธรรมเกิดจากการเชื่อมโยงวรรณกรรมต่างประเทศโดยมีการเลือกและ

ปรับให้เข้ากับบริบทของผู้เรียน ผู้วิจัยยังแนวคิดด้านการเรียนรู้สหวัฒนธรรมเป็นพื้นฐานในการวิเคราะห์การเรียนรู้วรรณกรรมภาษาอังกฤษของนิสิตและการเล่าเรื่องใหม่ผ่านมุมมองของสัตว์ ผู้วิจัยศึกษาว่าผู้เรียนมีกระบวนการสร้างความหมายโดยผสมผสานคุณค่าในมิติเชิงสหวัฒนธรรมของวรรณกรรมภาษาอังกฤษให้เข้ากับสังคมไทยได้อย่างไรในแง่มุมมองสิ่งแวดล้อม ในส่วนของรายละเอียดที่ผู้วิจัยนำไปปรับใช้จะอยู่ในส่วนต่อไปของบทความ

4. การเก็บข้อมูลวิจัย

ผู้วิจัยเก็บข้อมูลการเรียนรู้วรรณกรรมและการทำกิจกรรมละครของนิสิตปริญญาตรี สาขาวิชาภาษาอังกฤษ ชั้นปีที่ 2 คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร ในรายวิชา วรรณกรรมร้อยแก้วอังกฤษเบื้องต้น ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2561 ผู้วิจัยซึ่งเป็นผู้สอนใช้เรื่องสั้น “The Great Whale’s Mistake” เป็นบทเรียนเพื่อให้ให้นิสิตได้ศึกษาการเล่าเรื่องจากมุมมองของวาฬที่ได้รับผลกระทบจากกิจกรรมต่างๆ ของมนุษย์ เช่น นักท่องเที่ยวที่ทิ้งขยะตามชายหาด รถยนต์ที่สร้างมลภาวะเป็นพิษ และโรงงานอุตสาหกรรมที่ปล่อยของเสียลงสู่ทะเล เป็นต้น หลังจากอภิปรายเรื่องสั้นในชั้นเรียน ผู้วิจัยมอบหมายให้นิสิตซึ่งมี 3 กลุ่มเรียนกลุ่มละประมาณ 30 คน เล่าเรื่องใหม่โดยใช้มุมมองของสัตว์ชนิดอื่นๆ ที่ได้รับผลกระทบจากปัญหาสิ่งแวดล้อม โดยเขียนเป็นบทละครและนำไปแสดงเพื่อสร้างจิตสำนึกด้านสิ่งแวดล้อมกลุ่มเรียนละ 1 เรื่อง รวม 3 เรื่อง ในค่ายภาษาอังกฤษ ประจำปีการศึกษา 2561 ณ โรงเรียนบ้านคลองหนองเหล็ก อำเภอเมืองพิษณุโลก วันที่ 14 กุมภาพันธ์ 2562 จัดโดยภาควิชาภาษาอังกฤษ คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร

หลังจากนิสิตอ่านและวิเคราะห์เรื่องสั้น “The Great Whale’s Mistake” ในชั้นเรียน ผู้วิจัยมอบหมายใบงานให้แต่ละกลุ่มจัดเตรียมกิจกรรมละครล่วงหน้า 2 สัปดาห์ ใบงานมีรายละเอียดดังนี้ นิสิตเลือกมุมมองสัตว์ชนิดอื่นๆ เพื่อเล่าเรื่องใหม่โดยสำรวจปัญหาสิ่งแวดล้อมในท้องถิ่นชุมชน พร้อมกันนั้นให้ค้นคว้าข้อมูลหรือสังเกตการณ์ชีวิตและถิ่นที่อยู่ของสัตว์ที่เลือก การเล่าเรื่องใหม่โดยกำหนดเป้าหมาย

ให้ชัดเจนว่าต้องการสื่อสารผลกระทบด้านปัญหาสิ่งแวดล้อมต่อสัตว์แวมไพร์ ในช่วงที่ผู้วิจัยมอบหมายงานนี้มีภาพยนตร์เรื่อง Aquaman (2018) กำกับโดย James Wan กำลังเข้าฉายในโรงภาพยนตร์ จึงแนะนำให้หนังสืไปดูเรื่องดังกล่าว เพื่อเป็นตัวอย่างการเล่าเรื่องใหม่ผ่านมุมมองของชาว Atlantis ตามตำนานของอาณาจักรที่จมอยู่ใต้ท้องทะเล ที่มีการสื่อสารประเด็นด้านผลกระทบของขยะต่อโลกใต้มหาสมุทร นอกจากนี้ ผู้วิจัยกำหนดให้แต่ละกลุ่มมีการใช้วรรณศิลป์ เช่น ความเปรียบเทียบเชิงอุปมาอุปไมย สัญลักษณ์และการบุคลาธิษฐาน ในการเขียนบทละครเพื่อจัดแสดงกลุ่มละ 20 นาที

ผู้วิจัยได้ชี้แจงให้หนังสืทราบว่ากิจกรรมละครคิดเป็นคะแนนเก็บ 10 คะแนน โดยหนังสืแต่ละคนต้องมีหน้าที่รับผิดชอบในงานแต่ละฝ่าย เช่น เขียนบท กำกับ แสดง เสื้อผ้า เสียง ฉาก อุปกรณ์ประกอบและอื่นๆ คณะจารย์ในภาควิชาที่เข้าร่วมในกิจกรรมเป็นผู้ให้คะแนนรวมกันและหารเฉลี่ย โดยมีเกณฑ์ดังนี้ 1) ความน่าสนใจและความชัดเจนของประเด็นสิ่งแวดล้อม 2) ทักษะการสื่อสารภาษาอังกฤษโดยมีภาษาไทยประกอบได้ 3) ทักษะการนำเสนอ ความคิดสร้างสรรค์ ความสนุกสนาน 4) เสื้อผ้าและอุปกรณ์การแสดงที่ทำมาจากวัสดุรีไซเคิล และ 5) การมีส่วนร่วมของผู้ชมซึ่งเป็นนักเรียนประถมศึกษา ในการนี้ผู้วิจัยได้ขอรับรองจริยธรรมการวิจัยจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ มหาวิทยาลัยนเรศวร ตั้งแต่ก่อนจัดกิจกรรม และได้แจ้งหนังสืให้ทราบถึงรายละเอียดโครงการวิจัยที่จะมีการเก็บข้อมูลจากหนังสือาสาสมัครเพื่อนำไปวิเคราะห์การเรียนรู้วรรณกรรม การเก็บข้อมูลจากอาสาสมัครไม่มีการให้คะแนนพิเศษเพิ่มเติม

หลังจากจัดกิจกรรมละคร ผู้วิจัยเก็บข้อมูลจากการแสดงความคิดเห็นของหนังสื โดยขอรับอาสาสมัครเป็นตัวแทนกลุ่มเรียนละ 5-6 คน (3 กลุ่มเรียน) ผู้วิจัยขอความร่วมมือจากฝ่ายเขียนบทหรือฝ่ายใดก็ได้ รวมหนังสืที่ตอบรับมาให้ข้อมูล 16 คน จากนั้นจึงนัดหมายนอกเหนือจากเวลาในชั้นเรียน ผู้วิจัยให้หนังสืเขียนแสดงความคิดเห็นในรูปแบบย่อหน้า โดยมีคำถามสองข้อใหญ่ดังนี้ 1) ให้ตอบคำถามต่อไปนี้โดยอิงจากเนื้อเรื่อง "The Great Whale's Mistake" ได้แก่ อะไรคือความผิดพลาดของ Great Whale นักเขียนใช้กลวิธีการประพันธ์รูปแบบใดเพื่อให้ผู้อ่านรู้สึกเห็นอก

เห็นใจวาท นิสิตมีความคิดเห็นอย่างไรต่อข้อวิพากษ์ของวาทที่มีต่อมนุษย์ เรื่องมีการนำเสนอประเด็นสัตว์อย่างไร ให้เปรียบเทียบกับสัตว์ในชุมชน สื่อออนไลน์ ข่าวสารคดี หรือภาพยนตร์ และนิสิตได้แนวคิดอะไรจากเรื่องนี้ 2) ให้ตอบคำถามต่อไปนี้โดยอิงจากกิจกรรมละคร ได้แก่ หน้าที่ในกิจกรรม กลุ่มนิสิตเลือกเล่าเรื่องใหม่ผ่านมุมมองของสัตว์ชนิดใด เพราะเหตุใดจึงเลือกสัตว์ชนิดนั้น นิสิตมีกระบวนการค้นคว้าผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมต่อสัตว์และถิ่นที่อยู่ของสัตว์อย่างไร ประเด็นอะไรที่ต้องการสื่อสารกับผู้ชม ความท้าทายของการปรับเปลี่ยนมุมมองจากที่มนุษย์เป็นศูนย์กลางโดยเล่าผ่านมุมมองของสัตว์คืออะไร นิสิตได้เรียนรู้อะไรจากกิจกรรมนี้ ปัญหาอุปสรรคที่พบจากการเรียนวรรณกรรมภาษาอังกฤษควบคู่ไปกับกิจกรรมละคร และข้อเสนอแนะอื่นๆ ทั้งนี้ ผู้วิจัยแจ้งว่าคำถามเป็นแนวทางในการเขียนแสดงความคิดเห็นเท่าที่นิสิตจะสามารถทำได้ และให้เขียนเป็นภาษาอังกฤษ

5. ลักษณะการเรียนรู้

ก่อนที่ผู้วิจัยจะเสนอผลจากการเรียนรู้ ขอแนะนำนักเขียนและเรื่องสั้นที่ใช้ในการเก็บข้อมูลเพิ่มเติม พร้อมยกตัวอย่างการวิจารณ์แนวนิเวศ Russell Baker (1925-2019) นักเขียนอเมริกันผู้สำเร็จการศึกษาจากมหาวิทยาลัย Johns Hopkins มีผลงานการเขียนบทความ ข่าว ประวัติบุคคล และมีชื่อเสียงด้านงานเขียนเชิงเสียดสีวิพากษ์สังคม Baker ได้รับรางวัล Pulitzer จากอัตชีวประวัติ *Growing Up* (1982) และมีผลงาน เช่น *An American in Washington* (1961) และ *No Cause for Panic* (1964) Baker เป็นนักเขียนคอลัมน์ของ *The New York Times* ซึ่งตีพิมพ์ "The Great Whale's Mistake" ในปี 1974 เล่าเรื่องครอบครัววาทประกอบด้วยพ่อแม่พาลูกผู้เพิ่งเคยได้มาเห็นโลกนอกเหนือไปจากมหาสมุทรบริเวณชายหาดเป็นครั้งแรก วาทลูกชายพบเห็นสิ่งมีชีวิตจำนวนมากนอนอาบแดดบนชายหาด จึงตั้งคำถามกับพ่อแม่ว่า Great Whale (คือพระเจ้าวาทของพวกเขา) สร้างสิ่งมีชีวิตนี้ขึ้นมาเพื่อจุดประสงค์ใด พ่อแม่วาทพยายามตอบคำถามที่ไร้เดียงสาของลูกวาท แต่ก็จนปัญญาที่จะอธิบายคุณค่าของมนุษย์ที่วาทพบว่าไม่ทำอะไรนอกจากทาครีมกันแดด กิน

ใส่กรอก ทั้งขยะไม่เลือกที่ และขับรดพ่นควีนพิษ แม้ว่าพ่อแม่ว่าพจะศรัทธาในพระเจ้าวาทที่พวกเขาเชื่อว่าสร้างสรรพสิ่งมาพร้อมคุณค่าบางประการให้โลกนี้ แต่ประสบการณ์ของพ่อวาทที่สัมผัสของเสียเป็นพิษจากเรือขนาดใหญ่ที่นำมาทิ้งลงใต้ทะเลลึก ทำให้ยากที่ครอบครัววาทจะเล็งเห็นคุณค่าของมนุษย์ได้

ผู้วิจัยอภิปรายกับผู้เรียนในชั้นเรียนหลายประเด็นจาก “The Great Whale’s Mistake” โดยขอเสนอตัวอย่างที่ผู้วิจัยกล่าวถึงในชั้นเรียนและบางประเด็นที่ไม่ได้นำเสนอ เพื่อเป็นพื้นฐานในการวิเคราะห์เชิงเปรียบเทียบกับแนวคิดของนิสิตว่ามีที่มาที่ไปอย่างไร ผู้วิจัยเริ่มจากคำถามว่า อะไรคือความผิดพลาดของ Great Whale และ Great Whale คือใคร นิสิตบางกลุ่มตอบได้ บางกลุ่มตอบไม่ได้ ผู้วิจัยจึงอ้างอิงความเชื่อในศาสนาที่มีรูปเคารพของพระเจ้าที่คล้ายมนุษย์เป็นตัวอย่าง เพื่อเชื่อมโยงกับโลกทัศน์ตามความเชื่อของวาทที่พระเจ้าของพวกเขาเป็นวาท แง่มุมที่ผู้วิจัยชี้แนะนิสิตในชั้นเรียนค่อนข้างละเอียดตรงตามเนื้อเรื่อง ประเด็นหลักที่ผู้วิจัยนำเสนอคือ มุมมองเชิงวิพากษ์ของวาทต่อมนุษย์ว่าไร้ประโยชน์ นอกจากนี้มีเทคนิคการเล่าเรื่องที่ใช้มุมมองสัตว์ที่หาความหมายของการสร้างมนุษย์อย่างเสียดสีและมีอารมณ์ขัน เช่น เพื่อลดประชากรใส่กรอกและเพื่อผลิตขยะ การใช้คำอธิบายจากมุมมองของวาทที่ไม่รู้คำศัพท์ของมนุษย์ เช่น “a metal box on wheels” (รถยนต์) อีกทั้งการห้ามปรามของแม่วาฟไม่ให้ลูกไปกิน “a school of people” (ฝูงมนุษย์) เนื่องจากเต็มไปด้วยไขมันพอกจากครีมกันแดดและไม่มีประโยชน์ต่อสุขภาพเพราะกินแต่อาหารขยะ เป็นต้น ผู้เรียนมีความสนใจเรื่องเป็นอย่างดีเนื่องจากเนื้อหาไม่ยากต่อความเข้าใจและมีความสนุกสนาน

อย่างไรก็ตาม ประเด็นที่ผู้วิจัยไม่ได้เน้นในชั้นเรียนคือ การทบทวนความหมายของการมีชีวิตอยู่ของมนุษย์ และการวิพากษ์วิจารณ์ความเชื่อในพระเจ้าเรื่องการสร้างมนุษย์ ผู้วิจัยมีความคิดเห็นว่า “The Great Whale’s Mistake” สามารถวิเคราะห์ในแง่มุมเชิงจริยศาสตร์สิ่งแวดล้อมให้ลึกซึ้งมากขึ้น เช่น การตั้งคำถามเชิงปรัชญาว่าแท้จริงแล้วมนุษย์เกิดมาเพื่ออะไร ทั้งที่มนุษย์ได้ทำลายโลกและสิ่งแวดล้อม เรื่องเสนอมุมมองของวาทเพื่อทำลายการมีชีวิตอยู่ของมนุษย์และเสียดสีการขาดจิตสำนึกของมนุษย์ต่อสิ่งแวดล้อม ตามเนื้อหาในเรื่อง มนุษย์ไร้ประโยชน์

จากมุมมองและประสบการณ์ตรงของวาฬ ทั้งที่ครอบครั้ววาฬพยายามจะเชื่อว่าพระเจ้าวาฬสร้างมนุษย์ให้มาครองโล่งสันติสุขบนโลก ผู้วิจัยยังมีความคิดว่าสามารถใช้แนวคิดของ White (1967/1996, pp. 9-10) เรื่องรากฐานของปัญหาสิ่งแวดล้อมในบทความ “The historical roots of our ecologic crisis” มาวิเคราะห์เรื่องสั้นนี้ได้ White วิพากษ์ผลกระทบด้านลบจากการตีความพระคัมภีร์ไปเบี่ยงตามความเชื่อที่ว่าพระเจ้าสร้างมนุษย์ให้มาปกครองสิ่งมีชีวิตต่าง ๆ และอยู่ในลำดับขั้นที่เหนือกว่าสัตว์มนุษย์ในฉายาลักษณ์ของพระองค์จึงมีความชอบธรรมในการครอบครองและใช้ประโยชน์จากธรรมชาติ White ชี้ให้เห็นว่าความเชื่อนี้เป็นตัวกำหนดความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติและเป็นรากฐานของการทำลายธรรมชาติ การวิพากษ์ต้นตอของปัญหาสิ่งแวดล้อมที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อตามทัศนะของ White มีความคล้ายคลึงกับที่ Baker เสนอจากมุมมองของวาฬ นั่นคือ ทั้งสองเสนอความผิดพลาดของพระเจ้าทั้งของมนุษย์และของวาฬในการสร้างมนุษย์เพื่อมาทำลายมากกว่าที่จะดูแลและปกป้องธรรมชาติ

ผู้วิจัยไม่ได้เสนอการวิเคราะห์โดยใช้แนวคิดของ White ในการตีความวรรณกรรมในชั้นเรียน เพราะต้องการเน้นการเล่าเรื่องจากมุมมองของวาฬที่เสนอผลกระทบด้านปัญหาสิ่งแวดล้อมให้ชัดเจน ตามแนวคิด anthropomorphism โดยเฉพาะแบบ naturalistic recreation ที่เสนอภาพแทนของสัตว์ซึ่งสะท้อนความวิตกกังวลของวาฬท่ามกลางปัญหาสิ่งแวดล้อมเป็นพิษในปัจจุบัน และเรื่องมีลักษณะเป็นกระบอกเสียงให้กับสัตว์ การวิจารณ์แนวนี้เวศที่ผู้วิจัยยกตัวอย่างโดยอ้างถึงการวิพากษ์ของ White มีความเหมาะสมกับการเรียนการสอนที่เน้นการทำวิจัยด้านวรรณกรรมวิจารณ์ หากแต่ในชั้นเรียนที่ผู้วิจัยเลือกมาเป็นกรณีศึกษาเน้นการใช้วรรณกรรมควบคู่กับการจัดกิจกรรม ผู้วิจัยพบว่าการเรียนเรื่องสั้น “The Great Whale’s Mistake” และการเล่าเรื่องใหม่ผ่านกิจกรรมละครมีส่วนช่วยให้ผู้เรียนตระหนักถึงผลกระทบที่เกิดขึ้นกับสัตว์และสิ่งแวดล้อมในบริบทสังคมไทย ในส่วนถัดไปของบทความ ผู้วิจัยเสนอผลจากการใช้เรื่องสั้นประกอบกิจกรรมละครโดยยกตัวอย่างจากการแสดงความคิดเห็นที่นิตยสารสมัครในโครงการวิจัยเขียน ผู้วิจัยมีการปรับภาษาอังกฤษของผู้เรียนเล็กน้อยเพื่อให้สื่อความหมายมากขึ้น โดยพยายาม

คงแนวคิดตามต้นฉบับไว้ ส่วนบทละครที่ผู้เรียนใช้ทั้งภาษาอังกฤษและภาษาไทย ผู้วิจัยเสนอตัวอย่างเพื่อให้เห็นลักษณะการเรียนรู้ กลุ่มและลำดับที่ของผู้เรียนอ้างอิงตามลำดับที่ในชั้นเรียน

5.1 การปรับเปลี่ยนมุมมอง

การอภิปรายเรื่องสั้น “The Great Whale’s Mistake” และการเล่าเรื่องใหม่ ช่วยกระตุ้นให้ผู้เรียนได้คิดตั้งคำถามกับปัญหาสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นจากโลกทัศน์และวิถีชีวิตที่มนุษย์เป็นศูนย์กลาง งานเขียนของนิสิตสะท้อนให้เห็นว่าเข้าใจแนวคิดหลักของเรื่องได้ติดตามแนวทางที่ผู้สอนนำเสนอ ผู้เรียนชี้ให้เห็นว่าข้อผิดพลาดของ Great Whale พระเจ้าของวาฬ คือการสร้างมนุษย์มาเพื่อทำลายสิ่งแวดล้อม และเรื่องใช้มุมมองผู้เล่าโดยวาฬเพื่อให้ผู้อ่านเข้าใจถึงความรู้สึกของสัตว์ที่มีชีวิตอยู่อย่างยากลำบาก ผู้เรียนตั้งคำถามถึงความเลวร้ายของมนุษย์ที่เรื่องเสนอ เช่น “After we know their [whales’] criticism of the people, we feel stunned and we want to ask, really? Are we bad to that extent?” (กลุ่ม 1 คนที่ 3) ข้อวิจารณ์ของวาฬทำให้ผู้เรียนคิดสงสัยและต้องการถามว่ามนุษย์แยกขนาดนั้นเขียวหรือ นิสิตหลายคนแสดงความรู้สึกสงสารและรู้สึกผิดกับการกระทำของมนุษย์ เช่น “I feel like humans are like rubbish of this world, who cause effects to other species. Moreover, I feel sympathetic with them [whales] and sad with human action.” (กลุ่ม 3 คนที่ 4) นิสิตรู้สึกรากับว่ามนุษย์คือขยะของโลกใบนี้ที่สร้างแต่ปัญหาให้กับสิ่งมีชีวิตต่างๆ เรื่องสั้นยังทำให้ผู้เรียนตระหนักถึงคุณค่าของชีวิตสัตว์ “The lesson that I have learnt from the story is realization of the value of animals’ life.” (กลุ่ม 2 คนที่ 4) จากความคิดเห็นของผู้เรียน กล่าวได้ว่า “The Great Whale’s Mistake” สามารถเป็นบทเรียนตามแนวคิดหลังมนุษย์นิยม (Buell et al. 2011, p. 431) ที่เน้นการตั้งคำถามกับมุมมองและวิถีชีวิตที่มนุษย์สำคัญที่สุดและอยู่เหนือกว่าสิ่งมีชีวิตต่างๆ เรื่องเสนอให้เห็นการเบียดเบียนธรรมชาติของมนุษย์และการสร้างความตระหนักถึงการดำรงอยู่ของสัตว์

ความคิดเห็นของผู้เรียนยืนยันสิ่งที่ Matthewman (2011, p. 63) เสนอแนะถึงประโยชน์จากการใช้วรรณกรรมที่สามารถช่วยสร้างความรู้สึกลงสารและเห็นอกเห็นใจต่อสัตว์ที่ได้รับผลกระทบ ตามทัศนะของ Matthewman ความสนใจและใส่ใจของผู้เรียนที่มีต่อสัตว์สามารถนำไปสู่การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมให้เป็นมิตรต่อสัตว์และสิ่งแวดล้อม ผู้เรียนแสดงความคิดเห็น เช่น “I feel empathetic with them [whales] and I would like to fix my bad habits that I have done and it affects other species like in bad way, for instance, throwing rubbish into the water, polluting water, and killing animals for fun.” (กลุ่ม 2 คนที่ 5) นิสิตเกิดความรู้สึกลงสารวาทะและต้องการแก้ไขกิจกรรมที่คุ้นเคยที่ได้สร้างความเดือดร้อนให้กับสิ่งมีชีวิตต่างๆ เช่น การทิ้งขยะลงแหล่งน้ำ การทำน้ำเสีย และการฆ่าสัตว์เพื่อความสนุกสนาน ความคิดเห็นของผู้เรียนสะท้อนให้เห็นว่าการปรับเปลี่ยนมุมมองเรื่องเล่าจากที่มนุษย์เป็นศูนย์กลางไปสู่สัตว์เป็นศูนย์กลางสามารถนำไปสู่ความตั้งใจในการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของผู้เรียนเพื่อรักษาสิ่งแวดล้อมได้ในอนาคต

อีกตัวอย่างหนึ่ง ผู้เรียนตอบคำถามที่ผู้วิจัยถามถึงแนวคิดต่อข้อวิพากษ์ของวาทะดังนี้ “The whale’s criticism of the human causes me to respond by improving and changing behavior. In addition, it is a good idea to persuade other people, especially with tourists from all around the world to understand the value of animals’ life. Thus, people will be able to put themselves in animals’ shoes.” (กลุ่ม 2 คนที่ 4) ข้อวิจารณ์ของวาทะทำให้นิสิตต้องการพัฒนาและเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมตนเอง ผู้เรียนมีความคิดเห็นว่า เรื่องสั้นเสนอประเด็นเพื่อโน้มน้าวให้ผู้อ่านและนักท่องเที่ยวยุคโลกเล็งเห็นคุณค่าของชีวิตสัตว์ และเข้าใจความเดือดร้อนของสัตว์ การใช้สำนวนเรื่องการเอาใจเขามาใส่ใจเราที่ผู้เรียนใช้ภาษาอังกฤษว่า “to put themselves in animals’ shoes.” เป็นไปตามแนวคิด anthropomorphism หมายถึง การใช้ความรู้สึกหรือคุณลักษณะของมนุษย์เพื่ออธิบายสิ่งที่ไม่ใช่มนุษย์ (Buell, 2005, p. 134) ผู้เรียนใช้สำนวนนี้โดยแปลตรงตัวได้ว่า ผู้อ่านสวมรองเท้าสัตว์เพื่อเข้าใจความเดือดร้อนของสัตว์ ถึงแม้ว่าแท้จริงแล้วสัตว์ไม่ได้สวมรองเท้าดังเช่นมนุษย์ แต่ผู้เรียนใช้คุณลักษณะทางกายภาพของมนุษย์เพื่อเข้าไปปัญหาจาก

มุมมองของสัตว์หรือเจ้าของรองเท้า สามารถวิเคราะห์ได้ว่า ผู้เรียนมีการสลายข้อจำกัดทางด้านภาษาที่กำหนดด้วยมุมมองที่มนุษย์เป็นศูนย์กลางเพื่ออธิบายแนวคิดจากมุมมองที่สิ่งแวดล้อมเป็นศูนย์กลาง

การทํากิจกรรมละครของนิสิตแสดงให้เห็นแนวการเล่าเรื่องใหม่ที่ผู้เรียนทำหน้าที่เป็นกระบอกเสียงให้กับสัตว์ กลุ่มแรกเสนอเรื่อง Sea Friends ที่ตัวเอกเป็นนักท่องเที่ยวยื่นแจ็คถูกสาปให้เป็นปลาเนื่องจากทิ้งขยะลงบนชายหาด แจ็คต้องตามหาไข่มุกให้ครบสี่เม็ดเพื่อขอร้องให้เทพธิดามาถอนคำสาป เรื่องเสนอให้แจ็คเข้าใจความรู้สึกของสัตว์ทะเลที่เจอแต่ขยะและเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมหลังผ่านประสบการณ์เลวร้ายจากขยะในทะเล “แจ็คถูกสาปให้กลายเป็นปลา เพราะว่าเราได้สร้างมลพิษให้แก่ทะเล หนูน้อยในร่างปลา ได้แหวกว่ายไปทั่วท้องทะเลอันกว้างใหญ่ ที่เต็มไปด้วยเศษขยะต่างๆ มากมาย หลังจากแจ็คเดินไปทั่วหิวยขยะต่างๆ ขึ้นมาดู เขาพยายามส่งเสียงเรียกหาใครสักคน เพื่อหวังว่าจะได้ยินเสียงตอบกลับมาบ้าง” (บทละครกลุ่ม 1) นิสิตผู้รับหน้าที่เขียนบทแสดงความคิดเห็นว่า “After this role play, we learnt that we are human who always destroy other species and the environment. We never know until we become that animals.” (กลุ่ม 1 คนที่ 3) กิจกรรมละครทำให้นิสิตตระหนักว่ามนุษย์ทำลายสัตว์และสิ่งแวดล้อม โดยไม่รู้สึกถึงผลกระทบหากไม่ได้ลองเป็นสัตว์เสียเอง นิสิตจัดแสดงได้อย่างสนุกสนาน โดยให้นักเรียนประถมนช่วยกันทายคำศัพท์เพื่อตามหาไข่มุกจากนิสิตรุ่นพี่ให้ครบเพื่อช่วยแจ็คและสัตว์ทะเล

กลุ่มที่สองเล่าเรื่องช้าง โดยเสนอการเผชิญหน้ากันระหว่างคนกับช้าง การบุกรุกพื้นที่ และการฆ่าช้างเพื่อเอางา การเล่าเรื่องผ่านมุมมองของช้างทำให้ผู้ชมเห็นความเดือดร้อนของช้างอย่างชัดเจน เรื่องเริ่มต้นด้วยช้างสามพี่น้องกำลังตกเถียงกันว่าทำไมต้องมาหาอาหารกินใกล้ที่อยู่ของมนุษย์ ช้างพี่พูดกับช้างน้องว่า “เราไม่ได้มาหากินใกล้บ้านมนุษย์หรอก แต่มนุษย์ต่างหากที่เข้ามาใกล้เรา สมัยก่อนพ่อแม่เราก็กินอาหารในที่นี้ประจำ เมื่อก่อนนะ ที่นี้อุดมสมบูรณ์มากๆ เลย แต่พอมนุษย์มีจำนวนมากขึ้น พวกเค้าก็มาตัดต้นไม้ และก็สร้างบ้านในป่าของเรา ไม่ใช่แค่นี้ะ พวกมนุษย์ก็ยังมาหาของป่า และล่าสัตว์อีกด้วย” (บทละครกลุ่ม 2) นิสิตผู้เขียน

บทอธิบายที่มาที่ไปของเรื่องว่า "Elephants live in the jungle and sometimes are close to human. Therefore, the elephant and human can get effect in each other. The information we got from the news is that the elephants invade to the human's area." (กลุ่ม 2 คนที่ 4) นิสิตแสดงความคิดเห็นว่า ช้างอาศัยอยู่ในป่ามาแต่เดิมและบางทีก็ใกล้กับชุมชน ช้างกับคนจึงได้รับผลกระทบซึ่งกันและกัน ข้อมูลที่นิสิตค้นมาจากข่าวเสนอให้เห็นว่าช้างบุกรุกที่อยู่ของมนุษย์ จะเห็นได้ว่า บทละครเปลี่ยนแปลงจากเดิมที่ช้างเป็นผู้บุกรุก กลายเป็นมนุษย์คือผู้บุกรุกและทำลายบ้านของช้าง นอกจากนี้ จากในบทละคร ช้างน้องพุดเสริมว่า "ยังไงเราก็ต้องระวังพวกมนุษย์อยู่ดีนะ ดูอย่างปู่ของเราสิ ที่โดนฆ่าเองไปขาย เราเสียใจเป็นอาทิตย์เลย พวกมนุษย์เองไปประดับบ้าน พวกเค้าไม่ได้สนใจเราเลยว่า เราจะเป็นตายร้ายดียังไงเลย" (บทละครกลุ่ม 2) นิสิตกลุ่ม 2 จัดแสดงละครได้อย่างน่าสนใจ โดยสอดแทรกความบันเทิงพร้อมเนื้อหาสาระเกี่ยวกับความเดือดร้อนของช้างจากความโหดร้ายของมนุษย์

กลุ่มที่สามเสนอเรื่องที่ปรับมาจากการ์ตูน Disney The Little Mermaid เจ็อกน้อยผจญภัย ตัวละครหลักคือเจ้าหญิงเจ็อกแอเรียลและเจ้าชายมนุษย์ เรื่องเสนอให้เห็นความเดือดร้อนของโลกใต้ทะเลที่เต็มไปด้วยขยะ ผู้เล่าบรรยายความสงสัยของแอเรียลและเพื่อนสัตว์ทะเลเกี่ยวกับขยะที่ตกลงมาใต้มหาสมุทร "ขณะที่แอเรียลและเหล่าเพื่อนได้น้ำของเธอเดินทางไปยังพระราชวังเพื่อถามราชาและราชินี ก็มีสิ่งของต่างๆ หล่นลงมาจากผิวน้ำเป็นระยะๆ เป็นถุงพลาสติก กระปุกแยม เบ็ดตกปลา" (บทละครกลุ่ม 3) นิสิตผู้รับบทแสดงเป็นเต่าทะเลอธิบายว่า "I represent the innocence of the turtle that it does not know what plastic is, and it finally eats it as normal food. We want the audiences realize the problem that animals suffer." (กลุ่ม 3 คนที่ 1) นิสิตเสนอให้เห็นความไร้เดียงสาของเต่าทะเลที่ไม่รู้ว่าขยะพลาสติกคืออะไร และกินเข้าไปเพราะคิดว่าเป็นอาหาร กลุ่มนิสิตต้องการเสนอปัญหาที่สัตว์ได้รับบาดเจ็บเพราะมนุษย์ทิ้งขยะไม่เลือกที่ จะเห็นได้ว่า บทละครทั้งสามเรื่องเสนอการเล่าเรื่องผ่านมุมมองของสัตว์ตามแนวคิด *naturalistic recreation* คือ ภาพแทนของสัตว์แบบที่ตัวละครเป็นกระบอกเสียงให้กับสัตว์ เรื่องสะท้อนความวิตกกังวล

ของสัตว์ที่ได้รับความเดือดร้อนจากกิจกรรมต่างๆ ของมนุษย์ในเหตุการณ์ร่วมสมัยปัจจุบัน

5.2 ข้อเท็จจริงกับจินตนาการ

กิจกรรมละครทำให้ผู้เรียนได้ศึกษาข้อเท็จจริงเกี่ยวกับสัตว์ที่ได้รับผลกระทบจากปัญหาสิ่งแวดล้อม พร้อมกับได้ฝึกใช้จินตนาการถึงแนวทางในการแก้ไขปัญหา ลักษณะการเรียนรู้เป็นแบบผสมผสานระหว่างการสะท้อนความจริงกับการใช้ความคิดเชิงสร้างสรรค์ นิสิตกลุ่มแรกเสนอปัญหาขยะพลาสติกในทะเลโดยจินตนาการให้มนุษย์ได้รับบทเรียนและเกิดการเปลี่ยนแปลง นิสิตผู้รับบทนักท่องเที่ยวถูกสาปให้เป็นปลาอธิบายที่มาของเรื่องว่า “The earth consists mainly of water, so we choose a fish to represent many animals on the earth. On social media, we always see several aquatic animals suffering from rubbish, so we take this problem to be the main content of our story.” (กลุ่ม 1 คนที่ 1) ผู้เรียนชี้ให้เห็นเหตุผลข้อเท็จจริงเชิงทางวิทยาศาสตร์ว่าโลกประกอบด้วยน้ำเป็นส่วนใหญ่ จึงเลือกปลาเป็นตัวแทนของสัตว์ ด้วยความที่สื่อสังคมออนไลน์ มักเสนอสัตว์ทะเลเผชิญกับปัญหาขยะพลาสติก ทำให้กลุ่มเลือกนำประเด็นนี้มาเป็นเนื้อหาหลักของเรื่อง ความรู้เรื่องโลกประกอบด้วยน้ำและปัญหาขยะพลาสติกจากสื่อเป็นข้อเท็จจริงที่นิสิตนำมาสร้างเรื่องโดยใช้จินตนาการให้ตัวละครมนุษย์ได้รับบทเรียน

กลุ่มข้างเสนอปัญหาการตัดไม้ทำลายป่า การค้างาช้าง และการใช้สารเคมีทำการเกษตร โดยผสมผสานกับจินตนาการให้คนเห็นอกเห็นใจช้างและอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข นิสิตผู้รับหน้าที่เขียนบทอธิบายว่าการใช้จินตนาการทำบทละครอย่างเดียวเป็นเรื่องยาก แต่การค้นคว้าข้อมูลทำให้เขียนบทง่ายขึ้น “At first it was hard to shifting to elephant’s point of view, but the more I research about the problem the more I understand them, so it is easy to write a new script.” (กลุ่ม 2 คนที่ 3) นิสิตอธิบายว่าการเล่าเรื่องผ่านมุมมองของช้างเป็นเรื่องยาก แต่การศึกษาสภาพของปัญหาที่เกิดขึ้นจริงทำให้เข้าใจช้างมากขึ้น การเล่าเรื่องใหม่จึงง่ายขึ้น ส่วน

นิสิตผู้เขียนบทอีกคนหนึ่งเล่าถึงที่มาของเรื่องว่า “Many news in Thailand usually represent hunting an elephant due to getting their ivories. It is interesting point, so we pick up the point and adapt to become the play. We can see human burn plastic waste and use chemical fertilizer in agriculture. These activities make earth's environment getting worse.” (กลุ่ม 2 คนที่ 6) ชาวในประเทศไทยมักเสนอปัญหาการลักลอบฆ่าช้างเพื่อเอางาไปขาย ประเด็นนี้น่าสนใจทำให้กลุ่มเลือกนำไปปรับเป็นบทละคร กลุ่มนิสิตยังเล็งเห็นปัญหาเรื่องการเผาขยะพลาสติกและการใช้ปุ๋ยเคมีในการเพาะปลูก ซึ่งทำให้ปัญหาสิ่งแวดล้อมทวีความรุนแรงจากในบทละครปริมาณข้างลดลงเหลือน้อยเต็มที เนื่องจากไม่มีป่าสมบูรณให้อยู่อาศัย ช้างถูกล่าและผลไม้ที่เป็นอาหารของช้างก็ปนเปื้อน

นิสิตกลุ่มนี้อีกเสนอปัญหาขยะในทะเลที่มากจากการค้าขายริมชายหาด และจินตนาการให้สัตว์ทะเลร่วมมือกับมนุษย์เพื่อหาทางแก้ไขปัญหานี้ นิสิตผู้รับหน้าที่เขียนบทอธิบายที่มาของเรื่องว่า “For this story, we need to search the information about the mermaid on websites, YouTube, and story in the children's books. Our environmental message is garbage pollution made by humans.” (กลุ่ม 3 คนที่ 4) กลุ่มนิสิตค้นคว้าข้อมูลเกี่ยวกับเรื่องจากเว็บไซต์ต่างๆ รวมทั้งหนังสือนิทานสำหรับเด็ก โดยมีเป้าหมายเพื่อส่งสารให้ผู้ชมทราบถึงปัญหามลพิษแหล่งน้ำจากขยะที่มนุษย์ทิ้ง นอกจากนี้ นิสิตที่แสดงเป็นเต่าทะเลอธิบายเพิ่มเติมว่า “I found the research informing the problem of eating the plastic bag of the turtles. They finally suffer with it and even die without any help, so I present this problem to be shown in our play to make the audiences realize the harmful of the plastic bag.” (กลุ่ม 3 คนที่ 1) นิสิตพบการศึกษาเกี่ยวกับการกินขยะพลาสติกของเต่าทะเล ซึ่งทำให้เต่าต้องทรมานและตายในที่สุดโดยปราศจากความช่วยเหลือ กลุ่มนิสิตเสนอให้เห็นว่าปัญหาขยะพลาสติกเป็นอันตรายต่อสัตว์

การอิงความรู้เชิงวิทยาศาสตร์ประกอบข้อเท็จจริงที่สัตว์ได้รับผลกระทบตามที่นิสิตค้นคว้าจากข่าวและสื่อออนไลน์ ผสมผสานกับความคิดสร้างสรรค์ในการเสนอทางแก้ไขปัญหามาจากการสร้างสรรค์เรื่องใหม่ สอดคล้องกับแนวคิดของ Buell (1995,

p. 2) เรื่องจินตนาการสิ่งแวดล้อม หมายถึง การใช้จินตนาการถึงความสัมพันธ์ของมนุษย์กับสิ่งแวดล้อมที่ดีขึ้น เพื่อเสนอทางออกให้กับวิกฤตสภาวะแวดล้อม ลักษณะการเรียนรู้ที่อิงข้อเท็จจริงกับจินตนาการ ทำให้ผู้เรียนเล็งเห็นความแตกต่างระหว่างภาพแทนของสัตว์ในสารคดีซึ่งเป็นแหล่งข้อมูลและสัตว์ในวรรณกรรม นิสิตผู้รับหน้าที่เขียนบทกลุ่มเงือกแสดงความคิดเห็นว่า “In the National Geographic, we can only see the consequences of this problem (sea citizens eat rubbish or any plastics), but in this story, we can think along with their dialogues and see the world differently as any other species’ minds.” (กลุ่ม 3 คนที่ 2) นิสิตอธิบายว่าในสารคดี National Geographic เสนอให้เห็นปัญหาสัตว์ทะเลกินขยะพลาสติก แต่เรื่องสั้นและเรื่องที่เล่าใหม่ทำให้ได้เข้าไปในใจของสัตว์และเห็นโลกจากมุมมองที่ต่างออกไป ในที่นี้คือจากมุมมองสิ่งแวดล้อมเป็นศูนย์กลาง จินตนาการสิ่งแวดล้อมมีความสำคัญเพราะเป็นการเปิดพื้นที่ให้ความคิดเชิงบวกมีความเป็นไปได้

อย่างไรก็ตาม ผู้เขียนชี้ให้เห็นข้อท้าทายของการเล่าเรื่องใหม่โดยเสนอปัญหาที่เกิดขึ้นจริงและการใช้จินตนาการในการแสดงความรู้สึกของสัตว์ ความยากของการเสนอเรื่องจากมุมมองของสัตว์แบบสมจริงตามความคิดของผู้เรียนคือไม่แน่ใจว่าสัตว์คิดอะไร เช่น กลุ่มปลาอธิบายว่า “It is quite difficult to change my point of view to be a fish because I have to know how animal thinks and have to imagine as I am an animal.” (กลุ่ม 1 คนที่ 1) กลุ่มช้างเสนอความเห็นคล้ายกันว่า “The difficulties of shifting my point of view to be other species are the real feeling of elephants and the discussion between elephants and human. I think it is pretty hard to express.” (กลุ่ม 2 คนที่ 1) และตัวอย่างความคิดเห็นจากกลุ่มเงือก “Telling a story through animal's point of view is more difficult than human's point of view because the characteristics of animals are unlike humans.” (กลุ่ม 3 คนที่ 4) ผู้เรียนแสดงความคิดเห็นไปในทางเดียวกันว่า การใช้จินตนาการเสนอความคิดและความรู้สึกของสัตว์ไม่อาจทำได้โดยง่าย ผู้วิจัยมีความคิดเห็นว่าประเด็นข้อท้าทายของการประยุกต์ใช้แนวคิดภาพแทนของสัตว์แบบ naturalistic recreation ในชั้นเรียนวรรณกรรมนี้ สะท้อนให้เห็นโลกทัศน์ของผู้เรียนที่คุ้นเคยกับ

มุมมองที่มนุษย์เป็นศูนย์กลาง ด้วยเหตุนี้ การจินตนาการถึงความรู้สึกละเอียดของสิ่งมีชีวิตต่าง ๆ จึงมีความจำเป็น เนื่องจากทำให้ผู้เรียนได้ฝึกคิดจากมุมมองของสิ่งมีชีวิตต่าง ๆ เพื่อเป็นจุดเริ่มต้นของการปรับเปลี่ยนโลกทัศน์จากที่มนุษย์คือศูนย์กลาง ไปสู่การตระหนักถึงการกระทำของมนุษย์ที่ส่งผลเสียต่อสิ่งแวดล้อมและการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมให้เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม

5.3 มิตินวัตกรรมเชิงนิเวศ

การเล่าเรื่องใหม่ของผู้เรียนสะท้อนให้เห็นมิตินวัตกรรมเชิงนิเวศ โดยผู้เรียนมีการเชื่อมโยงแง่มุมสิ่งแวดล้อมในวรรณกรรมภาษาอังกฤษเข้ากับบริบทสังคมไทย แนวคิดภาพแทนของสัตว์แบบ *naturalistic recreation* มีความเกี่ยวข้องกับมิตินวัตกรรมสิ่งแวดล้อมในสังคมไทยด้านกระบวนการเรียนรู้ที่ผู้เรียนนำคุณค่า ทักษะ และความเชื่อที่คนไทยมีต่อสัตว์มาผสมผสานเข้ากับการเล่าเรื่องใหม่ในกิจกรรมละคร ในส่วนท้ายนี้ของบทความ ผู้วิจัยเสนอลักษณะการเล่าเรื่องของผู้เรียนจากบริบทพื้นฐานสังคมไทยตามแนวทางการเรียนรู้สหวัฒนธรรมว่าด้วยการตีความวรรณกรรมต่างประเทศ ประการแรก การสร้างสรรค์งานละครประกอบไปด้วยการอ้างถึงความเชื่อในสังคมไทยเกี่ยวกับสัตว์ จากเรื่องสั้น "The Great Whale's Mistake" ได้วิพากษ์ความเชื่อในสังคมอเมริกันเกี่ยวกับความผิดพลาดของพระเจ้าที่สร้างมนุษย์ นิสิตสร้างเรื่องใหม่โดยผนวกเอาอัตลักษณ์และความเชื่อเรื่องสัตว์ในสังคมไทย เช่น กลุ่มที่สองเลือกช้างซึ่งเป็นสัญลักษณ์ของไทยเป็นตัวดำเนินเรื่อง นิสิตให้เหตุผลว่า "The elephants are national animal which people in Thailand can understand easily." (กลุ่ม 2 คนที่ 1) การเล่าเรื่องช้างทำให้ผู้ชมเข้าใจง่าย "Elephant is a specie that exists in Thailand for a long time. They are both respected and being used for man benefits. The problem most found in Thailand is forest resources and elephant is one of the animals that have to struggle with cruelty of human." (กลุ่ม 2 คนที่ 3) และช้างเป็นสัตว์คู่สังคมไทย เป็นทั้งสัตว์ที่คนไทยเคารพและถูกใช้งาน ปัญหาคือป่าเหลือน้อยและช้างต้องดิ้นรนต่อสู้ให้

อยู่รอดจากความโหดร้ายของมนุษย์ ผู้วิจัยมีความคิดเห็นว่า การเล่าเรื่องใหม่โดยอิงเค้าโครงเกี่ยวกับความเชื่อ แต่ปรับเป็นการรับรู้ต่อช้างที่ผู้ชมคุ้นเคย แสดงให้เห็นมิติสหวัฒนธรรมของการเรียนรู้วรรณกรรมต่างประเทศตามที่ Kramsch (2011, p. 354) ได้เสนอไว้ นั่นคือ การตีความวรรณกรรมของผู้เรียนผ่านการเล่าเรื่องใหม่แบบ *naturalistic recreation* มีการปรับเปลี่ยนความเชื่อในวรรณกรรมให้เข้ากับความเข้าใจพื้นฐานของผู้เรียนที่มีมาก่อนหน้า

นอกจากนี้ ที่มาของเรื่องช้างที่นิสิตเสนอยังสะท้อน มิติสหวัฒนธรรมเชิงนิเวศที่มีการผสมผสานระหว่างแนวคิดอนุรักษสัตว์ป่าที่มีรากฐานมาจากโลกตะวันตกกับความเชื่อเกี่ยวกับสัตว์และป่าในสังคมไทย นิสิตแสดงความคิดเห็นว่า “Elephants in Thailand will become endangered species and our group want children to realize elephants’ importance. Thus, we decide to choose an angel to symbolize and to connect human and elephant relationship because Thai people believe in angel.” (กลุ่ม 2 คนที่ 6) ช้างในไทยกำลังจะใกล้สูญพันธุ์ กลุ่มนิสิตจึงต้องการแสดงให้ผู้ชมเห็นความสำคัญของช้าง และได้เพิ่มตัวละครเทพารักษ์เพื่อเป็นจุดเชื่อมความสัมพันธ์ของคนกับช้าง เนื่องจากสังคมไทยมีความเชื่อเกี่ยวกับเทพารักษ์ สามารถวิเคราะห์ได้ว่า นิสิตกลุ่มช้างมีการเชื่อมโยงแนวคิดเกี่ยวกับสัตว์ตามที่ Buell et al. (2011, p. 435) ได้วิเคราะห์ให้เห็นความแตกต่างระหว่างการเสนอภาพสัตว์แบบตะวันตกและแบบที่ไม่ใช่ตะวันตก ในขณะที่ชนแบบตะวันตกมักมีการเสนอภาพสัตว์โดยอ้างอิงกับอัตลักษณ์ความเป็นชาติและการอนุรักษ์ธรรมชาติ การเสนอภาพสัตว์แบบที่ไม่ใช่ตะวันตกมักมีการเสนอจากมุมมองเชิงชาติพันธุ์ที่เชื่อมโยงสัตว์และป่ากับความเชื่อเฉพาะกลุ่ม เช่น ในมิติเชิงจิตวิญญาณ กรณีละครของนิสิตเสนอการอนุรักษ์ช้างซึ่งเป็นตัวแทนของชาติผสมผสานกับความเชื่อเรื่องช้างและเทพารักษ์ที่ดูแลผืนป่า

มิติสหวัฒนธรรมในการเล่าเรื่องใหม่ของนิสิตแสดงการปรับเปลี่ยนจากทัศนคติเชิงลบของชาวพม่าต่อมนุษย์จากในเรื่อง “The Great Whale’s Mistake” ไปสู่ทัศนคติเชิงบวกที่สัตว์มีต่อมนุษย์ ละครทั้งสามเรื่องเสนอการสลายความขัดแย้งระหว่างมนุษย์กับสัตว์เพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ จากบทละครกลุ่มช้างตอนจบ

หลังจากที่ช้างและมนุษย์ทะเลาะกัน เทพารักษ์ปรากฏตัวและกล่าวว่า “ถ้าพวกเจ้าไม่หยุด แล้วช้างกับมนุษย์จะอยู่ด้วยกันได้อย่างไร ข้าขอให้เจ้ารักกัน เห็นอกเห็นใจกันได้ไหม ถ้าเราไม่ไปทำให้ช้างเดือดร้อนก่อน พวกช้างก็ไม่ได้ทำให้เราเดือดร้อนหรอก” (บทละครกลุ่ม 2) กลุ่มช้างใช้เทพารักษ์เป็นตัวไกล่เกลี่ยให้ช้างกับคนเข้าใจกัน และเป็นกระบอกเสียงให้กับช้างที่เป็นฝ่ายถูกชาวบ้านรุกรานและแย่งพื้นที่ นิสิตกลุ่มช้างอธิบายเพิ่มเติมว่า “The environmental message that my group aspired to inform is peaceful coexistence between the elephants and the humans can compromise. Human can change their behaviour in order not to affect the elephants.” (กลุ่ม 2 คนที่ 4) กลุ่มช้างเสนอสันติวิธีของการอยู่ร่วมกันและการประนีประนอมของคนกับช้าง กลุ่มเสนอให้เห็นความเป็นไปได้ในการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของมนุษย์ที่เคยทำให้ช้างเดือดร้อน ผู้วิจัยมีความคิดเห็นว่า สามารถใช้แนวคิดการเรียนรู้สหวัฒนธรรมเชิงนิเวศที่ Küchler (2014, p. 30) อธิบายไว้ว่า การตีความวรรณกรรมสิ่งแวดล้อมของผู้เรียนภาษาอังกฤษเป็นภาษาต่างประเทศอาจเสนอจากจุดยืนที่ต่างกับในวรรณกรรม ผู้เรียนไม่จำเป็นต้องเห็นด้วยกับน้ำเสียงของนักเขียน ในกรณีกลุ่มช้าง นิสิตปรับเปลี่ยนทัศนคติด้านลบของวาทต่อมนุษย์ในเรื่องสันติด้านบวกของช้างกับชาวบ้านในละคร และเปลี่ยนตอนจบที่สิ้นหวังของวาทให้จบลงด้วยสันติสุขของชาวบ้านกับช้าง การสร้างสรรค์งานละครของนิสิตแสดงให้เห็นถึงความตระหนักรู้ด้านคุณค่าของทุกสิ่งมีชีวิตรวมทั้งมนุษย์จากมุมมองที่สิ่งแวดล้อมคือศูนย์กลาง

ตัวอย่างสุดท้ายที่แสดงให้เห็นมิติสหวัฒนธรรมเชิงนิเวศของการเล่าเรื่องใหม่ผ่านมุมมองของสัตว์คือกลุ่มสามที่เล่าเรื่องเงือก นิสิตผสมผสานความเชื่อเกี่ยวกับเทพเจ้าในตำนานของกรีกเข้ากับท้องถิ่นทะเลไทย กลุ่มเงือกอ้างอิงถึงโพไซดอน เทพเจ้าแห่งท้องทะเลและชายหาดที่เต็มไปด้วยขยะจากร้านขายส้มตำริมหาด ในตอนต้นของละครราชาพ้อของแอเรียลบอกว่า “ข้าไม่เข้าใจเลยจริงๆ ว่าท่านโพไซดอนจะสร้างมนุษย์พวกนี้ขึ้นมาทำไม ไม่เห็นจะมีประโยชน์ต่อทะเลของพวกเราเลยซักนิด ขอบทิ้งขยะลงทะเล เอาปลาเอาหมีกไปเป็นอาหาร วันๆ ก็กินแต่ลูกชิ้น” (บทละครกลุ่ม 3) การอ้างอิงตำนานกรีกในชายหาดทะเลไทย แสดงให้เห็นว่าผู้เรียนเล่า

เรื่องใหม่โดยเชื่อมโยงเทพเจ้าในตะวันตกเข้ากับฉลามและสถานที่ที่คุ้นเคย การเล่าเรื่องเป็นไปตามแนวการใช้วรรณกรรมในชั้นเรียนของ Welling and Kapel (2012, p. 106) ที่มีการนำเอาประสบการณ์ของผู้เรียนเข้ามาร่วมด้วย นอกจากนี้ วาฬในเรื่องสั้นมองไม่เห็นคุณค่าของมนุษย์ แต่กลุ่มฉลามกลับชี้ให้เห็นว่ามนุษย์มีทั้งที่ดีและไม่ดี นิสิตเสนอให้แอเรียลและสัตว์ทะเลมีทัศนคติที่ดีต่อมนุษย์และไม่เห็นด้วยกับวาฬในเรื่องสั้น เพราะแท้จริงแล้วสัตว์กับมนุษย์ต่างได้รับผลกระทบจากปัญหาสิ่งแวดล้อมไม่ต่างกัน ฉลามเรียนรู้ว่ามนุษย์ส่วนใหญ่ทำลายสัตว์และทะเล แต่ในตอนจบก็ทราบว่าตัวละครเอกที่เป็นมนุษย์คอยช่วยสัตว์ นิสิตผู้รับบทเป็นฉลามแสดงความคิดเห็นว่า “It [rubbish] will absolutely have bad effects to not only the whale, but also the human. I think people is also suffered from our actions, too.” และ “The lesson I've learnt from my role is that we must not judge every people that they are the same because everyone has different background stories. Some are good; some are bad.” (กลุ่ม 3 คนที่ 5) บทเรียนที่นิสิตได้รับจากเรื่องสั้นและการแสดงละครคือไม่ควรตัดสินใครจากทัศนคติแบบภาพเหมารวม ผู้วิจัยพบว่า เรื่องสั้นและการเล่าเรื่องใหม่ผ่านกิจกรรมละครได้เปิดพื้นที่ให้ผู้เรียนแสดงความคิดเห็นในเชิงตรงกันข้ามกับนักเขียนได้ การตีความเรื่องใหม่อยู่ในมิติสหวัฒนธรรมเชิงนิเวศ ที่ผู้เรียนมีอิสระในการจินตนาการต่อยอดและปรับเปลี่ยนบทไปจากเค้าโครงเรื่องเดิมเพื่อเข้าใจวรรณกรรมพร้อมปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคมของผู้เรียนให้มากขึ้น

6. บทสรุป

แนวคิดเรื่องภาพแทนของสัตว์แบบ naturalistic recreation เป็นแนวคิดที่เอื้อต่อการเปลี่ยนโลกทัศน์ของผู้เรียนไปสู่การคิดแบบสิ่งแวดล้อมคือศูนย์กลาง แทนมนุษย์คือศูนย์กลาง บทความวิจัยนี้เสนอผลที่ได้จากการใช้เรื่องสั้น “The Great Whale’s Mistake” และการเล่าเรื่องใหม่ผ่านกิจกรรมละครดังนี้ ประการแรก ผู้เรียนมีการปรับเปลี่ยนมุมมองจากที่มนุษย์เป็นศูนย์กลางสู่สิ่งแวดล้อมเป็นศูนย์กลางโดย

คำนึงถึงคุณค่าของสิ่งมีชีวิต ประการที่สอง ผู้เรียนได้พัฒนาความคิดสร้างสรรค์จากการใช้จินตนาการ บนพื้นฐานของข้อเท็จจริงที่สัตว์กำลังเผชิญวิกฤตภาวะแวดล้อม และประการที่สาม ผู้เรียนได้พัฒนาแนวคิดสหวัฒนธรรมในแง่มุมเชิงนิเวศ การเล่าเรื่องใหม่ของผู้เรียนเสนอการอยู่ร่วมกันอย่างสมดุลของมนุษย์กับสัตว์ กระบวนการที่กระตุ้นให้ผู้เรียนได้พัฒนาจิตสำนึกด้านสิ่งแวดล้อมในกรณีศึกษา คือ การเลือกใช้เรื่องสั้นภาษาอังกฤษที่ไม่ยาวและยากจนเกินไป เนื้อหาที่มีความสนุกสนานและสอดแทรกสาระด้านสิ่งแวดล้อม การเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เล่าเรื่องใหม่โดยจัดกิจกรรมละคร ให้อิสระผู้เรียนในการคิดวิเคราะห์สาเหตุของปัญหาพร้อมแนวทางแก้ไข ผู้วิจัยมีความคิดเห็นว่า ผู้สนใจสามารถนำเรื่องสั้นและแนวการจัดกิจกรรมไปปรับใช้ให้เหมาะกับบริบทการเรียนการสอนหรือการทำวิจัยได้ อย่างไรก็ตาม งานวิจัยนี้มีข้อพึงพิจารณาอยู่ที่ผู้วิจัยไม่ได้วัดผลการเปลี่ยนแปลงทางความคิดของผู้เรียนในเชิงตัวเลขแต่เป็นเชิงความคิดเห็น ผู้วิจัยเสนอผลจากการเรียนรู้เชิงประจักษ์ที่สะท้อนการเปลี่ยนแปลงในระดับความคิด แต่ไม่สามารถชี้ให้เห็นการเปลี่ยนแปลงในเชิงพฤติกรรม ผู้วิจัยสังเกตเห็นความสนใจของผู้เรียนต่อสื่อสังคมออนไลน์เรื่องข่าวที่สัตว์เผชิญปัญหาสภาวะแวดล้อม เรื่องการเก็บขยะและการลดใช้พลาสติก ทั้งนี้ผู้วิจัยไม่ได้เสนอการวิเคราะห์แง่มุมการพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษของผู้เรียนในบทความนี้แต่สามารถเป็นหัวข้อที่นำไปศึกษาต่อยอดในอนาคต

รายการอ้างอิง

- Baker, R. (1974). *"The Great Whale's Mistakes."* Retrieved April 19, 2018, from <https://www.nytimes.com/1974/06/23/archives/the-great-whales-mistake-sunday-observer.html>.
- Buell, L. (1995). *The environmental imagination*. Cambridge: Harvard University Press.
- Buell, L. (2005). *The future of environmental criticism: Environmental crisis and literary imagination*. Malden, MA: Blackwell Publishing.

- Buell, L., Heise, U. K., & Thornber, K. (2011). Literature and environment. *The Annual Review of Environment and Resources*, 36, 417-440.
- Garrard, G. (2012). *Teaching ecocriticism and green cultural studies*. Basingstoke: Palgrave Macmillan.
- Kerridge, R. (2006). Environmentalism and ecocriticism. In P. Waugh (ed.), *Literary theory and criticism: An oxford guide* (pp. 530-543). New York: Oxford University Press.
- Kramsch, C. (2011). The symbolic dimensions of the intercultural. *Language Teaching*. 44(3), 354-367.
- Küchler, U. (2014). Where foreign language education meets, clashes and grapples with the environment. In R. Bartosch & S. Grimm (eds.), *Teaching environments: Ecocritical encounters* (pp. 23-34). Frankfurt: Peter Lang.
- Matthewman, S. (2011). *Teaching secondary English as if the planet matter*. Oxon: Routledge.
- Welling, B. H. & Kapel, S. (2012). The return of the animal: Presenting and representing non-human beings response-ably in the (post-) humanities classroom. In G. Garrard (ed.), *Teaching ecocriticism and green cultural studies* (pp. 104-116). Basingstoke: Palgrave Macmillan.
- White, L., Jr. (1996). The historical roots of our ecologic crisis. In C. Glotfelty & H. Fromm (eds.), *The ecocriticism reader: Landmarks in literary ecology* (pp. 3-14). Georgia: University of Georgia Press.
- Worster, D. (1993). *The wealth of nature: Environmental history and the ecological imagination*. New York: Oxford University Press.

Received: May 24, 2019

Revised: May 3, 2020

Accepted: May 19, 2020